

СТРЕМЕЖЪТ КЪМ СПРАВЕДЛИВОСТ

Когато се заговори за право и справедливост, сещам се за една история, която баба ми разказваше. Много по-късно разбрах, че е притча. Известната притча за мъдрия цар Соломон и двете жени, искащи едно и също дете.

Страховит бил Соломон със своята безкомпромисна справедливост, точно заради това търсели него за всеки тежък спор.

Разплакани и разрошени, двете жени една през друга теглели детето – всяка към себе си. Обяснявали колко много го обичат, колко грижи са полагали, как не са се отделяли от него от раждането му... Ясно било, че една от двете лъже, но коя?...

Слушал ги той, слушал и когато се уморили да го убеждават в правотата си, дал знак да дойде палачът. Заповядал му да разсече детето точно на две - за да получи всяка от спорещите равна част от така желания предмет на спора. Преди това ясно постановил причината за решението си – всички аргументи били равностойни! Тогава едната жена паднала на колене, целунала земята пред нозете му и сама се отказала от желаното. Другата, с тържествуващ блясък в алчните очи, чакала да бъде изпълнено присъденото. Това всъщност бил решаващият аргумент в полза на истинската майка – и още една причина да бъде прославян Соломон като най-справедливия сред царете.

От неговото далечно време са изминали векове. Палачът отдавна не взема участие в решаването на спорове. Справедливостта, освен задължителната хуманност, изисква все повече да бъдат зачитани правата на индивидуалната личност при изпълнение изискванията на закона.

Трудно е в глобалния мултиетнически и мултикултурен свят сами да намираме пътя към правилните решения, свързани с общността. Затова всяка цивилизована държава има за основа на гражданския ред добре устроена съдебна система, която следи да не бъде нарушавана и да бъде възстановявана справедливостта. Много нови, непознати допреди няколко десетилетия, проблеми се появяват. Породени са, в най-общи линии, от различните представи за правилно и законно. Традициите във възпитанието, религията, културата, разбирането за достойнство и чест нерядко поставят един срещу друг хора, напълно убедени в правотата си и следващи своя стремеж към справедливост. Чудно е как в една и съща ситуация всички участници може не просто да се чувстват прави, а да имат убедителни лични аргументи в полза на своята правота!

В такива ситуации не може да се разчита на гласа на съвестта, която е личният съдник на всеки и коректив на постъпките ни – именно защото е формирана при различни представи за добро и зло. Нужни са общи правила, формиращи норми на обществено поведение, които позволяват всеки да се чувства сигурен и защитен в социума. Нужни са добре подготвени прависти, които владеят в детайли законите и имат висок морал и здрави устои на нравствеността – принципни, неподкупни и безпристрастни.

Не по-малко важно е правистът да бъде добър психолог, както и да познава особеностите на народопсихологията. Има хора с остро чувство за справедливост и други, за които то е непознато. Първите, следвайки вътрешния си порив и своя стремеж към справедливост, рано или късно се открояват сред общността – срещу нея или в нейна защита. В бурни времена те са приемани като герои, водачи, апостоли. Това са времена на тежки изпитания за правото. Следването на законите може да постави човека в конфликт или дори в разрез със собственото му чувство за справедливост и собствената съвест. Нуждите на епохата обръщат установеното и накланят везните така, че виновното и/или престъпно според закона поведение да е всъщност подвиг и пример за поколенията. И обратното. Такива примери има не един в историята на всеки народ. Има ги и в нашата. Едни от най-болезнените са свързани със святата личност на Левски. Престъпник спрямо законите на Османската империя, той е неоспорим български национален герой. Но не това е казусът. Българинът логично следва идеята за българска държава, съответно български закони, и прави всичко в името на тази цел. Това, което хвърля сянка върху чистия спомен за Апостола е убийството на ратайчето – българско момче, оказало се пречка във важен за националното дело момент. Тук водещ е стремежът към национална справедливост, но той влиза в разрез не само със закона, а вероятно и със съвестта на извършителя./Ужасно трудно е да назовеш човек като Левски извършител!/ Нееднозначно е и тълкуването на назования като предател поп Кръстьо. От гледна точка на закона той е примерен гражданин - от гледна точка на общия стремеж към национална справедливост - нищо друго, освен отрекъл се от Родината индивид, незаслужаващ да бъде наричан човек. И ако дори такива личности са в противоречие със себе си, как да се справи със собствения си стремеж към справедливост обикновеният човек, редовият гражданин, на когото му се налага вече да бъде и гражданин на света? - Трудно, дори невъзможно. Именно затова ги има везните на правосъдието. Непоклатима е ръката, която ги държи – безпристрастна ръка на богиня,

чиято отговорност е да следи да не си вредят и да не вредят на Вселената непокорните и до голяма степен невежи деца на човечеството. И макар боговете да се славят с безчувственост и безпристрастност, тя е със здрава плътна превръзка на очите. За да не я отведат очите ѝ до сърцето, да не изпита чувство, от което да трепнат везните. И да се изкриви правото.

В пътя на закона няма завои. Това съвсем не означава, че им е лесно на онези, избрали да го следват и най-вече обективно да преценяват защо един или друг е излязъл „извън платното“ и може ли да бъде оправдано „излизането“, „отклонението“. Случва се законът да ги изправи срещу близък, тогава принципността може да бъде приета за жестокост, а проекцията на правилно взетото решение да не може да се предвиди в бъдещето. Случва се и невиновен човек да бъде осъден – не поради лични мотиви, а при наличието на уличаващи факти, парадоксално съчетани срещу истината. Какво се случва тогава със стремежа към справедливост? Осъденият има два избора – да го следва и да се бори или да се примири и да остави законът да го маркира завинаги. Осъждащите, които винаги са триединство от правораздаватели – обвинение, защита, наказание /прокурор, адвокат, съдия/ имат само един - да продължат да следват принципите на правото, защото само така може да се стигне и до преосмисляне на взетото неправилно решение.

Животът, казват старите хора, е всичко друго, само не и справедлив. На хората е задачата – доколкото могат, да поправят това. Задача на всеки от нас. Не задължително с везните на Темида, но задължително със съвестта си. Нейният глас е тих, но категоричен. И ако не чуваме какво ни казва, ако не му обръщаме внимание, рано или късно ще изгубим преценката кое какво е, ще закърнее стремежът ни към справедливост, ще изгубим себеуважението си. От това до съдебната зала понякога разстоянието е много малко.

Пиерета Красимирова Цоклинова

Пазарджик, Професионална Гимназия по Икономика и Мениджмънт, 10в клас